

Kamil Makulski*

Ewolucja pieniądza na przestrzeni lat

Pierwszym skojarzeniem, jakie przychodzi nam na myśl, gdy słyszymy słowo „pieniądz”, jest pieniądz zdawkowy, czyli tzw. bilon. To kawałek papieru lub metalu, na którym został nadrukowany bądź nabity nominał określający jego wartość. Jednak nie zawsze tak było. Celem tego artykułu jest przedstawienie czytelnikowi drogi, jaką przebył pieniądz, by przybrać znaną nam współcześnie formę. Rzeczy, których używaliśmy i uznawaliśmy za pieniądz, zmieniały się na przestrzeni lat, a obecnie przyjmują nawet wirtualną postać. Może się okazać, że współczesna, niematerialna forma pieniądza wcale nie jest ostateczną formą – w przyszłości może ona się dowolnie zmieniać.

Towar za towar

Aby zacząć od początku, musimy cofnąć się do czasów, gdy człowiek wiódł koczowniczy tryb życia. Zakładamy, że mężczyzna był myśliwym, który upolował właśnie dziką, a kobieta zbierała w tym samym czasie owoce. Kiedy się spotkali, dysponowali innymi produktami, które druga osoba mogła nabyć. W jaki sposób próbowano przeprowadzić transakcję, jeśli nie dysponowano pieniędzmi? Otóż odbywało się to na zasadzie barteru, czyli wzajemnej wymiany towarów¹. Trudno było jednak określić, ile warty jest płat mięsa z dziką w stosunku do ilości owoców. Dochodziło więc do targowania się, ale za każdym razem, kiedy wymieniali towary z innym człowiekiem, cena była inna, ponieważ każdy inaczej wyceniał swój towar. Wraz z przejściem człowieka z trybu koczowniczego na osiadły pojawiały się nowe towary, które już nie służyły tylko do jedzenia. Rozwinął się handel, ponieważ ludzie zaczęli specjalizować się w wytwarzaniu określonych dóbr czy też wykonywać inne zawody, niekoniecznie związane z produkcją. Oprócz tego władcy zaczęli zdawać sobie sprawę z trudności pobierania

---

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, kamilmakulski1@wp.pl

1 *Historia pieniądza*, „NBP – Portal Edukacji Ekonomicznej”, <https://www.nbpportal.pl/wiedza/prezentacje/nowe-prezentacje/historia-pieniadza> (dostęp: 5.03.2020), par. 3–4.

daniny w danej formie. Problemem było magazynowanie dużej ilości towarów czy niepodzielność niektórych dóbr. Dodatkowo szlaki handlowe stawały się coraz dłuższe, co zaczęło sprzyjać koncepcji znalezienia środka wymiany o określonej wartości i łatwego w transporcie.

Monety

Dlatego pojawiły się kruszce, które z czasem zostały wyparte przez monety. Oczywiście najcenniejszymi były te ze złota czy srebra, ale wytapiano je też z innych metali, np. miedzi, niklu czy brązu. Władcy zlecali produkcję takich monet i nabijali swoje podobizny, dając pewność posiadaczowi takiej monety, że została wybita z odpowiedniej proporcji cennego kruszcu. Uważa się, że pierwsze monety powstały w Lidii w VII w. p.n.e., skąd bardzo szybko się rozprzestrzeniły. Od tej pory dla człowieka, zamiast towarów, najważniejsze stały się monety, które wyznaczały wartość jego majątku i pozwalały mu swobodnie handlować, wypłacać pensję pracownikom i z łatwością podróżować. Złą stroną tego wynalazku okazało się coś, co nazywamy psuciem pieniądza. Wrogie państwa, przestępcy, a z czasem sami władcy, zaczęli zamieniać metale lub ich proporcje w monetach, tym samym zmniejszając ich wartość. Oczywiście każdy z nich miał ku temu różne powody, ale głównym z nich była chęć wzbogacenia się. Tworząc takie pieniądze, finansowali swoje potrzeby, zwiększając podaż pieniądza dostępnego na rynku. Dlatego też stare monety, wytapiane w starych proporcjach, były warte kilkakrotnie więcej niż nowe. Powodowało to wzrost cen towarów oraz spadek wartości nabywczego pieniądza, a więc inflację. Aby zahamować ten proces, często nowi władcy decydowali się na bicie całkowicie nowych monet, wyrabianych z wartościowych metali, stabilizując tym samym ceny na rynku.

Pieniądz papierowy

W trakcie podróży często przytrafiały się napady rabunkowe, przez co kupiec tracił właściwie cały dobytek, ponieważ nawet w razie ucieczki musiał porzucić cały majątek i uciekać jedynie z tym, co miał w swoim mieszkaniu. W ten sposób zaczął się pojawiać nowy zawód – bankier. Oferował on kupcom kwity depozytowe, za które ci płacili monetami. Kupiec mógł w ten sposób przemieszczać się z jednym papierkiem po całym świecie, jednocześnie mając przy sobie cały majątek. Kwit depozytowy dawał mu możliwość ponownej wymiany na pieniądze, oczywiście cała otrzymana kwota była pomniejszona o stosowną prowizję. W ten sposób zaczął kształtować się pieniądz papierowy. Duża liczba bankierów, wytwarzających swój własny kwit, nie sprzyjała uregulowaniu całego systemu pieniężnego, dlatego państwa zaczęły określać, które banki mają prawo emisji kwitów. Oprócz tego ustalono

standardy produkcji i wartość nominalów². W ten sposób powstał pieniądz, który w obecnych czasach jest nam dobrze znany. Posiadał on bardzo ważną cechę, której obecne banknoty są pozbawione, otóż mógł być wymieniany na cenne monety, wykonane ze srebra lub złota. Oczywiście nie brakowało prób emisji papierów bez pokrycia w złocie, ale zawsze kończyły się one inflacją. Spowodowało to powstanie standardu złota. System ten przetrwał aż do początku XIX wieku, kiedy to wybuchła I wojna światowa, a państwa, starając się sfinansować swoje potrzeby, wyprzedały rezerwy kruszcu. Następne lata przyniosły kolejne ciosy, jak Wielki Kryzys czy II wojna światowa, które doprowadziły do hiperinflacji na całym świecie. Oprócz tego liczba ludzi była zbyt duża, a ilość dostępnego kruszcu za mała, by każdy banknot miał pokrycie w metalach szlachetnych. Dlatego zdecydowano się na powołanie Międzynarodowego Funduszu Walutowego, który miał wspierać państwa członkowskie w ustabilizowaniu wahań kursów narodowych walut, a za podstawową walutę uznano amerykańskiego dolara, który nadal miał parytet złota. Dopiero w 1971 r. prezydent USA Richard Nixon zdecydował się znieść standard złota, tym samym banknoty straciły pokrycie w cennym metalu i tak pozostało do dzisiaj.

Pieniądz elektroniczny

Wraz z rozwojem technologii oraz coraz większej wirtualizacji rozwinął się pieniądz elektroniczny. Sprzyjał temu rozwój Internetu, który pozwolił pieniądzu na przyjęcie niematerialnej formy. Obecnie powoli wypiera on gotówkę z obiegu, stając się głównym środkiem płatniczym. Pieniądz elektroniczny charakteryzuje się dużą wygodą, ponieważ płacąc za zakupy przez Internet, całą transakcję wykonuje za nas bank. Mamy również szeroki wachlarz możliwych sposobów zapłaty, takich jak: przelew bankowy, karty płatnicze czy płatności mobilne. Dla nas jedyną zmianą stanowi wzrost lub spadek wartości cyfr na naszym koncie bankowym. Kolejną zaletą pieniądza elektronicznego jest jego wysokie bezpieczeństwo, za które odpowiada bank przechowujący nasze pieniądze.

Kryptowaluty

Wydawałoby się, że pieniądz elektroniczny stanowi ostatnią fazę ewolucji pieniądza, ale w ostatnich latach coraz większą rangę zyskują kryptowaluty, której czołowym przedstawicielem jest Bitcoin³. To wirtualna waluta, niezależna od banków

---

2 *Krótką historią pieniądza, czyli od monety do bitcoina*, ekantor.pl 22.09.2019, <https://ekantor.pl/krotka-historia-pieniadza-czyli-od-monety-do-bitcoina/> (dostęp: 5.03.2020), par. 8–10.

3 A. Krajewski, *Historia pieniądza. Pieniądz spuszczonej ze smyczy*, „Forbes” 4.7.2019, <https://www.forbes.pl/przywodzi-two/historia-pieniadza-pieniadz-spuszczony-ze-smyczy/pmdfp2n> (dostęp: 5.03.2020).

i rządów, która staje się legalnym środkiem płatniczym. Obecnie przyszłość kryptowalut oraz ich wpływ na system pieniężny nie są znane, gdyż jest to zbyt nowy wynalazek, ale kto wie, co przyniesie przyszłość.

Bibliografia

- Historia pieniądza*, „NBP – Portal Edukacji Ekonomicznej”, <https://www.nbpportal.pl/wiedza/prezentacje/nowe-prezentacje/historia-pieniadza> (dostęp: 5.03.2020).
- Krajewski A., *Historia pieniądza. Pieniądz spuszczonej ze smyczy*, „Forbes” 4.07.2019, <https://www.forbes.pl/przywodztwo/historia-pieniadza-pieniadz-spuszczony-ze-smyczy/pmdfp2n> (dostęp: 5.03.2020).
- Krótką historią pieniądza, czyli od monety do bitcoina*, ekantor.pl 22.09.2019, <https://ekantor.pl/krotka-historia-pieniadza-czyli-od-monety-do-bitcoina/>, (dostęp: 5.03.2020).

Abstrakt

W tekście opisane zostały poszczególne etapy rozwoju pojęcia pieniądza wraz z przyczynami oraz skutkami jego ewolucji. Najpierw za pieniądź uznawano wartość towaru w innym towarze, następnie pojawiły się monety bite ze szlachetnych kruszców, które z czasem ewoluowały w kwity depozytowe, a te w banknoty by następnie przybrać postać pieniądza elektronicznego, a być może w fazie następnej ewolucji przekształcą się w kryptowaluty. Przy pisaniu artykułu kierowałem się obserwacyjną metodą badawczą.

Słowa kluczowe: pieniądź, bilon, barter, kwity depozytowe, kryptowaluty